

Nr 712

Av herr **Andersson i Dunker m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition, nr 215, angående åtgärder i prisreglerande syfte på jordbrukets område under återstoden av produktionsåret 1955/56.*

De betydande skördeskador, som främst till följd av den svåra torkan under sommaren drabbat jordbruket, är av mycket varierande omfattning i olika delar av vårt land. De största skadorna föreligger i Södermanlands län, i östligaste delen av Östergötlands län samt i norra delen av Kalmar län, inom vilka områden skördevärdet per hektar är mer än 40 procent under det normala. Ett hårt drabbat område sträcker sig även över Örebro, Skaraborgs, Värmlands samt Göteborgs och Bohus län ävensom delar av Hallands län, där skadorna i regel håller sig över 30 procent av normalskörd. I övriga delar av landet är skördeskadorna av mindre omfattning.

Inom de hårdast drabbade områdena har många jordbrukare till följd av skördeskadorna råkat i en synnerligen bekymmersam ekonomisk situation. Här skall anföras exempel på hur skördeskadorna i de enskilda fallen tar sig ut vid några gårdar av olika storlek i Södermanland. De här uttagna gårdarna är sådana, där det föres ordentlig bokföring och fullständiga anteckningar om sådd och skörd eller där kontroll på annat sätt äger rum.

Gård nr	Areal ha ¹⁾	Skördevärde år:		Skördeförlust kr.	
		1954	1955	1954	1955
1	70	49 000	24 000		25 000
2	20	15 100	5 800		9 300
3	17	14 200	3 400		10 800
4	15	16 200	5 200		11 000
5	13	10 200	3 100		7 100
6	12	11 300	4 000		7 300
7	15	13 100	6 200		6 900
8	160	140 000	56 000		84 000

Här angivna skördevärden utgör givetvis inga nettovinster på respektive jordbruk. De skall täcka alla kostnader för utsäde, gödningsämnen, arbetskraft, arrenden, räntor, skatter m.m.

Säkert finns en mängd likartade fall också i de andra svårt skördeskadade områdena, Östergötlands östra del, norra delen av Kalmar län, vissa delar av Stockholms län, Örebro län, Skaraborgs län m. fl.

¹⁾ I arealen ingår även träda och på åker utlagda beten.

För ytterligare bekräftelse på skördeskadorna omfattning återges här en del siffror från några av Sörmländska lantmännens centralförenings kontor i länet, omfattande invägd spannmål av nedanstående slag under tiden 1/8—31/10 åren 1954 och 1955.

Kontor	Höstvete, ton	Vårvete, ton	Råg, ton	Korn, ton	Ärtor, ton
	1954—1955	1954—1955	1954—1955	1954—1955	1954—1955
A	10 388 — 6 714	2 410 — 414	1 365 — 576	761 — 191	468 — 86
B	3 324 — 1 754	1 240 — 170	210 — 45	156 — 73	323 — 41
C	6 146 — 3 875	3 478 — 1 023	439 — 156	398 — 222	211 — 24
D	2 099 — 1 862	813 — 68	146 — 98	56 — 27	179 — 17

Av havre har till dessa kontor under samma tid levererats 482 ton under år 1954 och 144 ton under år 1955.

De ekonomiska konsekvenserna av skördeskadorna i hela landet kan beräknas uppgå till nära 600 miljoner kronor. Underskottet i jordbrukskalkylen har fastställts till 504 miljoner kronor. Med avdrag av 165 miljoner kronor, motsvarande 4 procent av jordbrukets totala inkomstsumma enligt våruppgörelsen, har det belopp, varmed jordbruket skall kompenseras, fastställts till 339 miljoner kronor. Enligt den uppgörelse, som träffats mellan jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation den 9 november, skall härav cirka 239 miljoner kronor tillföras jordbruket genom prishöjningar på produkterna och cirka 100 miljoner kronor genom statliga tillägg.

De statliga tilläggen på cirka 100 miljoner kronor förutsättes enligt bestämmelserna i uppgörelsen skola komma att användas för inkomstförbättringar uteslutande i de av missväxten hårdast drabbade områdena. I uppgörelsen av den 9 november ingick också, att en särskild slaktdjursavgift skulle uttagas med 7 kronor per svin, vilka medel i huvudsaklig utsträckning skall användas för utjämning av kostnaderna för den lagerhållning av kött, som blivit nödvändig på grund av den stora nedslaktningen i särskilt de av missväxten hårt drabbade områdena.

Enligt den tilläggsöverenskommelse, som träffats mellan jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation den 24 november, skall inom ramen för uppgörelsen därutöver en omfördelning ske av inkomster från mjölk och mejeriprodukter. Mjölkbavgift skall med 2 öre per kilogram utgå i de områden av Skåne, där skördeminskningen i förhållande till normal skörd utgör mindre än 5 procent eller där skördeökning föreligger, och med 1 öre per kilogram i de områden av Skåne, där skördeminskningen uppgår till mellan 5 och 15 procent. De 6,3 miljoner kronor, som härigenom beräknas inkomma, skall användas till differentierade mjölkbidrag i de områden som uppvisar skördeskador överstigande 35 pro-

cent. Slakteriorganisationen har dessutom förklarat sig beredd att föra en sådan prispolitik, att prishöjningarna på slaktdjur i största möjliga utsträckning tillföres köttproduktionen. Den genomsnittliga prishöjningen på kött och fläsk — 31,5 öre per kilogram utöver priset enligt vårens uppgörelse — beräknas härigenom kunna fördelas med 20 öre per kilogram fläsk och med 40 à 50 öre per kilogram kött. Härigenom beräknas köttproduktionen komma att tillföras cirka 13,5 miljoner kronor mer än om prishöjningarna fördelats lika på kött och fläsk.

Det står givetvis klart, att det inte är möjligt att uppnå en sådan fördelning, att en fullständig rättvisa vinnes. Av största betydelse är dock, att kompensationsbeloppet fördelas mellan de olika områdena på ett så rättvist sätt som möjligt. Den omfördelning av kompensationen, som förutsatts genom ovannämnda uppgörelser och godtagits i den förevarande propositionen, är enligt vår mening inte tillfredsställande.

Det har beräknats, att jordbruket i hela landet erhåller en kompensation på 56,5 procent av de förluster som förorsakats av skördeskadorna. Enligt en statistisk beräkning rörande den fördelning av kompensationen, som förutsattes genom uppgörelsen den 9 november, får Södermanlands län, som måste betecknas som ett av de mest utpräglade missväxtområdena, en gottgörelse på endast 34,6 procent av skördeskadorna. Härvid har dock icke hänsyn tagits till den andel som länet kan få av de 20 miljoner kronor som skall utgå i form av kontantbidrag efter särskild prövning. Det kompensationsbelopp, som enligt uppgörelsen den 9 november kan beräknas tillkomma Södermanlands län, uppgår till cirka 17 miljoner kronor, varvid dock icke hänsyn tagits till de nämnda kontantbidragen. För att Södermanlands län skall uppnå den genomsnittliga kompensationsprocenten 56,5 kräves för dess vidkommande ett kompensationsbelopp av 27,67 miljoner kronor. Den omfördelning av prishöjningsinkomsterna, som enligt tilläggsöverenskommelsen av den 24 november skall äga rum, kommer givetvis att tillföra länet ytterligare kompensation — i hur stor utsträckning kan ännu icke beräknas, då principerna för fördelningen icke är klara. Fortfarande är emellertid Södermanlands län klart underkompenserat. Detsamma gäller om de övriga områden, som drabbats av de hårdaste skördeskadorna.

Mjolkproduktionen har i de hårdast skördeskadade områdena kraftigt reducerats till följd av foderbrist och nedslaktning av en stor del av nötkreaturen. I Södermanlands län var den vid mejeri invägda mjölmängden i oktober i år 12 procent lägre än under motsvarande månad i fjol, medan minskningen för landet i dess helhet stannade vid 4,7 procent. Man måste räkna med att mjolkproduktionen i de hårdast skördeskadade område även

under återstående del av produktionsåret kommer att vara väsentligt mindre än fjolårets produktion.

Under höstmånaderna har, såsom framhållits, nedslaktningen av storboskap i de svårt skördeskadade områdena varit betydligt större än normalt. Sålunda kan som exempel anföras, att till Lantmännens slakteri i Nyköping levererades under tiden t.o.m. 20/11 1954 5 677 st. storboskap och under samma tid 1955 8 321 st. storboskap, en ökning sålunda med 2 644 st. eller 46,6 procent. Då förhållandet torde varit likartat vid andra slakterier i skadeområdena synes uppenbart, att slakten under innevarande produktionsårs återstod måste bli avsevärt lägre än normalt och därmed endast i ringa grad kunna tillföra jordbrukarna i de mest skördeskadade områdena den förbättring, som prishöjningen är avsedd att utgöra.

Man måste alltså inom de svårast skördeskadade områdena räkna med en kraftig minskning av mjölkproduktionen och även nötköttsproduktionen under det fortsatta produktionsåret. Den kompensation, som medgivits jordbruket genom höjda priser på främst mjölk och mejeriprodukter samt kött, kan därigenom icke i önskvärd utsträckning tillföras de jordbruksområden, som lidit hårdast av skördeskadorna och är i störst behov av inkomstförbättring.

Härvid bör även uppmärksammas, att de kreaturslösa jordbruken enligt de grunder, som föreslagits i uppgörelserna och propositionen, i mycket liten utsträckning kan få del av kompensationen. Till sådana jordbruk kan endast utgå arealbidrag samt kontantbidrag efter särskild prövning. Det bör framhållas, att en ej obetydlig del av jordbruken inom de svårt skördeskadade områdena är kreaturslösa. Även andra jordbruk kan av olika anledningar befinna sig i samma situation.

Av en i propositionen intagen redogörelse framgår, att inkomstökningen till följd av de i uppgörelsen den 9 november föreslagna prishöjningarna blir störst i de områden, där man haft inga eller obetydliga skördeskador. Utan de stora skördeskador, som inträffat i vissa områden i Meilan-Sverige, hade det med all säkerhet inte blivit några prishöjningar på jordbrukets produkter i höst. I vissa områden får alltså jordbrukarna ökade inkomster endast till följd av att andra områden haft mycket svåra skördeskador.

I propositionen förordas en clearing genom uttagande av mjölkavgift å mjölk och grädde, som levereras till mejeri av mjölkproducenter i de delar av Skåne, där inga skördeskador förekommit eller där skördeminskningen uppgår till högst 15 procent. Avgiften skall enligt propositionen utgå med 2 öre per kilogram mjölk och till mjölk omräknad grädde i de områden, där skördeminskningen i förhållande till normal skörd utgör mindre än 5 procent eller skördeökning föreligger, och med 1 öre per kilogram mjölk inom

de områden av Skåne, där skördeminskningen uppgår till mellan 5 och 15 procent. Härigenom beräknas 6,3 miljoner kronor kunna överföras från de nämnda områdena i Skåne i form av differentierade mjölkbidrag till jordbruk i de områden, vilka uppvisar skördeskadorna överstigande 35 procent.

Genom en sådan clearing kan emellertid enligt vår mening icke en tillräcklig kompensation i de svårast skördeskadade områdena uppnås. Önskvärt hade varit, att en mer omfattande clearing kunnat genomföras genom upptagande av avgifter över hela landet, så att i största möjliga utsträckning de förluster som skördeskadorna i olika områden förorsakat kunnat täckas. En sådan lösning synes oss emellertid i nuvarande läge icke möjlig att uppnå inom ramen för de överenskommelser, som träffats mellan jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation.

Det synes oss däremot vara möjligt att uppnå en bättre ersättning till de av skördeskadorna svårast drabbade områdena genom att statliga medel ställas till förfogande i större utsträckning än som föreslagits i propositionen. Vi föreslår därför, att till kontantbidrag som föreslagits utgå efter särskild prövning av lantbruksnämnderna skall anslås 20 miljoner kronor utöver vad som i propositionen föreslagits, d.v.s. sammanlagt 40 miljoner kronor. De 20 miljoner kronor, som härigenom ytterligare skulle tillföras jordbruket, bör enligt de närmare bestämmelser, som må meddelas av kungl. lantbruksstyrelsen efter samråd med jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation, användas till inkomstförbättring åt jordbrukarna inom de svårast skördeskadade områdena, d.v.s. de områden, som uppvisar skördeskadorna med mera än 25 procent av normal skörd. Härvid bör beaktas, att bestämmelserna bör utformas på sådant sätt, att även de jordbrukare, som enligt vad som ovan anförts icke kan tillgodogöra sig den genom prishöjningarna avsedda inkomstförbättringen, i möjlig mån får kompensation för de förluster, som tillfogats dem genom skördeskadorna.

Genom den av oss föreslagna åtgärden skulle det statliga subventionsbeloppet ökas från 100 till 120 miljoner kronor. Det synes oss ur statsfinanssiell synpunkt inte kunna göras någon allvarlig invändning mot en sådan utökning av subventionsbeloppet. Det kan icke heller sägas, att jordbruket därigenom skulle erhålla överkompensation. Det skall erinras om att enligt den jordbruksuppställning, som träffades i våras, kvarstod ett betydande underskott, för vilket jordbruket icke erhöll täckning. Det är enligt vår mening synnerligen angeläget, att staten på det sätt vi föreslagit medverkar till att de svårast skördeskadade områdena kan få en bättre ersättning för förlusterna.

Med anledning av vad som ovan anförts får vi hemställa,
att riksdagen vid behandling av propositionen nr 215
måtte besluta att å tilläggsstat I till riksstaten för budget-
året 1955/56 under nionde huvudtiteln anvisa till Prisreg-
lerande åtgärder på jordbrukets område ett reservationsan-
slag av 120 000 000 kronor, därav 40 000 000 kronor till kon-
tantbidrag att utgå efter särskild prövning och användas
enligt de grunder, som i motionen föreslagits.

Stockholm den 7 december 1955

Harald Andersson

i Dunker

Gunnar Ericsson

i Näs

Karl Andersson

i Björkäng
